

**Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної заочної
конференції «Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та
практики як механізм ефективного розвитку» - (м. Київ, 26–27 квітня
2019 р.)**

Культура та мистецтво

І.С. Коваль, О.П. Гетьман

МОДА ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ

У наш час проблема моди не втрачає своєї актуальності, це – явище невланне, неоднозначне та загадкове, яке вимагає вивчення. Сучасний світ живе в епоху постіндустріального, інформаційного суспільства. Посилюється вплив процесу глобалізації на світову спільноту. Одним із показників рівня глобалізації є мода. Будучи віддзеркаленням суспільної ситуації, мода, – це той феномен, вивчаючи який ми можемо дати точну оцінку нормативно-ціннісним орієнтирам того або іншого суспільства. Найважливіші культурно-історичні події знаходять своє вираження в появі всіляких модних зразків.

Упродовж всієї історії людської цивілізації мода впливає на переваги суспільства в мистецтві та культурі, починаючи з архітектури та живопису, а також танців, кулінарії та манери одягатися та зачісуватися.

У широкому сенсі слова, мода – це поняття, що визначає панування будь якого стилю в зачісках та одязі, поведінці, літературі, кухні, способу життя в цілому, тобто того, що відносять до зовнішніх форм культури. У вузькому розумінні, під модою зазвичай мається на увазі одяг і зовнішній вигляд людини. Варто взяти до уваги той факт, що зміни в одязі та зачісках людини історично нерозривно пов'язані зі змінами в моді.

Сучасна індустрія моди, побудована на фірмах та іменитих модних будинках, керованих окремими дизайнерами, бере свій початок в ХІХ столітті, коли французький модельєр Чарльз Фредерік Уорт заснував своє

підприємство по пошиттю одягу і першим почав маркувати свої вироби ярликами.

Проте, сама мода, у вузькому значенні цього слова, з'явилася набагато раніше; можливо навіть, на самій зорі людської цивілізації, коли люди почали прикрашати себе іклами і кістками здобутих ними тварин, янтарем і іншими каменями та прикривати наготу свого тіла шкірами тих же тварин.

Одяг набув соціальної, а разом с тим і культурної значимості, щойно людина вийшла з печери, і суспільство почало диференціюватися на шари. Одяг і зачіски, як і сьогодні, були способом або віднести себе до певної групи людей (наприклад, племені), або, навпаки, виділити себе в ній, підкреслити свій соціальний статус і показати свої досягнення.

Проте в первісних общинах, ранньокласових суспільствах і навіть в найбільш розвинених державах Стародавнього світу, таких як Давній Єгипет, Древній Рим або Греція, мода могла залишатися незмінною впродовж століть.

Концепція моди в сучасному її розумінні почала складатися в Західній Європі лише в XII–XIII сторіччях з початком активного зростання міст, розвитком цехового виробництва і появою нових технологій [4, с. 6]. Саме міста стали центром промислового виробництва, політичного та культурного життя суспільства, бо саме там зароджувалися нові культурні та модні віяння.

Із того часу фасони одягу та форми зачісок стали грати не меншу роль, ніж престижність і вартість використовуваних для їх створення матеріалів і прикрас, які повинні були відповідати вимогам моди, що швидко змінювалася.

Проте, довгий час мода продовжувала залишатися привілеєм правлячих станів, тоді як одяг простих людей був здебільшого традиційним і часто не змінювався століттями [3, с.6]. Із появою у XV ст. мануфактури і згасанням цехового виробництва мода почала свій рух у маси – спочатку в активно зростаючий і багатіючий буржуазний стан, а пізніше, після технічної революції XVIII ст, – до масового споживача [4, с.10].

У XIX столітті потреба одягатися і прикрашати себе стала одним із найбільш впливових феноменів у західній цивілізації. Виникло поняття «високої моди», поява і розвиток якого тісно пов'язане з ім'ям вже згаданого Чарльза Фредеріка Уорта.

У 1858 році англієць Чарльз Фредерік Уорт відкрив в Парижі свою власну майстерню з пошиття одягу. Багато в чому завдяки зусиллям його дружини в числі його клієнток виявилися найвідоміші представниці аристократії Західної Європи того часу [4, с.12].

У 1868 р. Чарльз Уорт створює Синдикат високої моди, організацію, завдяки якій, по-перше, став можливим захист авторських прав інших кутюр'є на свої моделі. По-друге, зміни в моді стали ще динамічнішими і непередбачуваними. Салони, що увійшли до Синдикату, створювали моделі одягу для представників вищих станів суспільства. Нижчі стани незмінно їм наслідували, прагнучи наблизитися до вищого суспільства хоч би за допомогою створення схожого зовнішнього вигляду. Аби відокремитися і підкреслити свій статус, вищі стани удавалися до використання нових ексклюзивних елементів, які незабаром знову переймалися масовим споживачем.

Саме потреба в забезпеченні ексклюзивності для своїх клієнтів спонукала Уорта ставити своє ім'я на ярликах створюваних ним моделей одягу як своєрідний знак якості. З того часу лаври законодавців моди поступово стали переходити від тих, хто носив костюм, до його творців – кутюр'є.

Чарльзу Уорту також належать ідея використання манекенниць («дублерів», як він їх називав) для демонстрації одягу клієнткам і пошиття одягу тим, хто не міг бути присутнім на примірці особисто, і ідея створення колекцій одягу «по сезону», що дало потужний поштовх розвитку моди як бізнес-індустрії [4, с.13].

XX століття внесло кардинальні зміни не лише до життя суспільства в цілому, але й в уявлення, що склалися в ньому про моду, – вона, услід за

суспільством і культурою, стала демократичнішою, розмаїтою й індивідуалізованою, хоча все ще залишалася одним з основних маркерів соціального статусу. Представники вищого суспільства одягалися у відомих паризьких модельєрів, середній клас віддавав перевагу пошиттю одягу на замовлення, а нижчі шари купували вже готовий одяг.

Сьогодні ж мода – явище масове й загальнодоступне, що стало можливим багато в чому завдяки процесу глобалізації й появи мережі Інтернет. У сучасному світі мода має великий вплив на всі сфери суспільного життя, включаючи мистецтво, науку й навіть політику, адже всі люди використовують одяг, будь-то діловий костюм, пов'язка на стегнах або, як зізнавалася легендарна Мерилін Монро в рекламі Шанель №5, лише крапелька парфумів.

Безперечно, що костюм відіграє важливу роль у балеті, кіно й на театральних підмостках для відображення характеру та образу персонажів; у музиці, де костюм є певним маркером пропагованого виконавцем музичного стилю, а також засобом звернути на себе додаткову увагу публіки. Не останнє місце в створенні іміджу відіграє й зачіска.

Манера одягатися й зачісуватися не менш важлива й для політиків. Якщо політик не одягнув краватку, а обрав джинси та футболку, то це ніколи не буває випадковим. Такий образ він може використовувати аби спробувати наблизитися до простих людей, до виборців з робочого класу.

Сьогоднішня мода, із одного боку, є своєрідним маркером сучасної споживчої культури, для якої характерним є сліпе слідування модним, навіть самим безглуздим, трендам. З іншого боку, позитивним є те, що мода на сьогодні стала своєрідним видом мистецтва, через який люди висловлюють свої почуття та свою індивідуальність.

Взаємозв'язок і взаємовплив один на одного моди й культури безсумнівні. Протягом століть мода йшла та змінювалася синхронно зі змінами в культурі, відбиваючи і, в той же час, формуючи їх. Ми можемо спостерігати цю взаємодію, наприклад, в образотворчому мистецтві й

літературі, де художні образи змінювалися в залежності від того, який спосіб життя і які канони краси були в моді в той чи інший період історії людства.

Для кожної історичної епохи характерна мода на певні, часом діаметрально протилежні, естетичні ідеали. Так, образи пишнотілих красунь в картинах Рубенса та Ботічеллі відображають ідеали епохи Ренесансу, тоді як в середні століття модними були болісно бліді худі жінки зі злегка виступаючим животом. І одяг, який створювався в ті часи, відповідно був таким, щоб якомога більше наблизити силует людського тіла до загальноприйнятого в ту чи іншу епоху ідеалу.

Таким чином, ми визначили, що мода мала вплив на моральні, естетичні, політичні та інші аспекти людського суспільства, здатна була впливати й на культуру в цілому. Оскільки мода протягом століть формувала й продовжує формувати переваги суспільства в мистецтві й культурному житті в цілому. Створюючи модні тенденції, сучасні модельєри часто шукають натхнення в мистецтві.

З іншого боку, поява тих чи інших віянь в мистецтві обумовлена виникненням моди, що очевидно робить моду не тільки потужним фактором впливу на суспільство та своєрідним дзеркалом культури, а й невід'ємною частиною самої цієї культури.

Література

1. Васильев А. А. Европейская мода. 3 Века. Из коллекции Александра Васильева. – М.: Слово, 2006. – 420 с.
2. Васильев А. А. Судьбы моды. – М: Альпина нон-фикшн, 2010. – 464 с.
3. Демшина А. Ю. Мода в контексте визуальной культуры: вторая половина XX – начало XXI вв. – СПб.: Астерион, 2009 г. – 181 с.
4. Ермилова Д. Ю. История домов моды. – М.: Академия, 2004. – 288 с.
5. Кибалова Л., Гербенова О., Ламарова М. Иллюстрированная энциклопедия моды. – Прага: Арттия, 1987. – 1007 с.

6. Фогг М. История моды. 100 платьев, изменивших мир. – М.: КоЛибри, Азбука-Аттикус, 2015. – 256 с.
7. Шубин Г. Г. Мода и эстетическая культура. – М.: Знание, 1987 – 64 с.

Коваль І.С., Гетьман О.П., Мода як феномен культури

У даній статті мода розглядається в контексті сучасної культури. Приділена увага різним підходам до дослідження даного феномену і його впливу на суспільство. Показано, що мода в житті сучасного суспільства грає величезну роль: вона пронизує весь спосіб життя людини. У статті розглядається феномен протяжності модних трендів.

Ключові слова: мода, культура, мистецтво, феномен моди, індустрія моди.

Коваль И.С., Гетьман О.П., Мода как феномен культуры

В данной статье мода рассматривается в контексте современной культуры. Уделено внимание различным подходам к исследованию данного феномена и его влиянию на общество. Показано, что мода в жизни современного общества играет огромную роль: она пронизывает весь образ жизни человека. В статье рассматривается феномен протяженности модных трендов.

Ключевые слова: мода, культура, искусство, феномен моды, индустрия моды.